

Радущинська В.В.

магістр,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ІЛЮСТРАЦІЇ В ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ XX–XXI СТ.

Сучасна дитяча книга в Україні – основне джерело художнього та естетичного впливу на дитину. Вона розглядається як засіб розумового, морального і естетичного виховання, що впливає на розвиток дитини в цілому. Тому художнє оформлення дитячої літератури має велике значення. Неможливо уявити собі дитячу казку без барвистої ілюстрації, без веселих картинок, які так люблять годинами розглядати діти. Коли в руках дорослої людини опиняється книга, наше головне завдання – прочитати її, отримати потрібну інформацію. Ми не завжди оцінюємо працю художника, але ж він так само працював над створенням цієї книги, як і автор тексту, і так само намагалася, щоб книга була цікавою і сподобалася читачеві.

Проблема книжкової графіки та ілюстрування дитячих видань широко висвітлена в наукових дослідженнях і методичних посібниках В. Езیکеевої, Р. Жуковської, Н. Карпинської, В. Кіонової, Н. Курочкина, І. Котової, Т. Репіної, Е. Флеріна, Р. Чуднової та інші. Окремі аспекти ілюстрування дитячої книги розглядаються в статтях А. Александрової, Б. Ананьєва, В. Краєвського, О. Коритова, працях О. Ро, С. Антонової, Ю. Герчук та інших.

Наприкінці десятиліття відкривається нова сторінка в історії розвитку української дитячої книжки – художник-ілюстратор на тлі численної кітчевої продукції намагається створити дійсно мистецький продукт, здатний захопити дитячу увагу (роботи К. Лавра – «Дитяча Євангелія» (1993 р.), І. Вишинського – «Телесик», «Червона Шапочка» (1997 р.), І. Малковича, К. Штанко – «Золотий павучок» (1997 р.) та ін.).

В цілому всі технології, техніки, інструменти, які використовуються ілюстраторами в даний час, можна розділити на чотири види: традиційні (олівці, фарби, чорнила, фломастери тощо) і нетрадиційні (вишивка, папір, пластилін тощо); комп'ютерні, пов'язані з використанням тільки комп'ютерних програм (наприклад, цифрова ілюстрація, створена на основі програм AdobePhotoshop, AdobeIllustrator); змішані (mixedmedia),

засновані на міксуванні традиційних і комп'ютерних способів; мультиплікація (відео), що застосовуються з метою привести ілюстрацію в рух, створення ефектної презентації або фільму з рухомими ілюстраціями.

Комп'ютерна ілюстрація ХХІ ст., яка з'явилась і вік новітніх технологій, складає гідну конкуренцію традиційній ілюстрації, яку виконували в різноманітних техніках від руки. Тим, хто отримав художню освіту, досить освоїти інструменти різних програм, які дозволяють займатися цифровою графікою. Більшість митців у своїй роботі використовують такі програми як AdobePhotoshop та AdobeIllustrator, що надають широкий спектр можливостей у растровій та векторній графіці для ілюстраторів [4].

В роботі ілюстратора сьогодні цінується не геніальність, а вміння малювати багато і в стислі. «Видавництва більше люблять замовляти комп'ютерні малюнки, а не створені вручну – вони дорожче коштують і довше малюються. Та й до того ж все одно треба переводити «ручну» картинку в електронний формат, а це додаткові витрати і час». «А ось видавництва, які розраховують не на масового споживача, на одну ілюстрацію можуть дати художнику місяць або два, і ці картинки вже представляють художню цінність. Але і коштують такі книжки дорого», – пояснює дитячий ілюстратор [5].

Найвідоміше українське книжкове видавництво, що спеціалізується на публікації та перекладі літератури для дітей – «А-ба-ба-га-ла-ма-га». Воно засноване у 1992 році у місті Київ поетом та етнографом І.Малковичем, що сьогодні обіймає посаду головного редактора видавництва. Видавництво відоме високим рівнем естетичної та художньої якості книг, професіоналізмом у сфері поліграфії, що стало причиною згуртування провідних українських митців різних поколінь.

«А-ба-ба-га-ла-ма-га» співпрацювало з такими видатними художниками, як К.Лавро, що став автором ілюстрацій до «Української абетки», В. Єрко, який проілюстрував твір Г.-К. Андерсена «Снігова королева», що у 2005 році став лідером продажів англійського видавництва Templar та увійшов до трійки лідерів різдвяних продажів у Великій Британії. На даний момент з видавництвом працюють такі видатні майстри, як Є. Гапчинська, В. Ковальчук, К. Штанко, А. Василенко та інші.

К. Лавро – український художник-ілюстратор, добре відомий читачеві за книгами видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га». Яскраві колоритні малюнки Лавро неможливо сплутати ні з якими іншими [2].

В. Єрко – український художник-ілюстратор, який працює у стилі реалізму. Його казка «Снігова королева» отримала титул «Краща дитяча книга-2006» в США, в 2008 році видання п'єси Шекспіра «Гамлет» була удостоєна Гран-Прі Львівського Форуму видавців. І це далеко не повний перелік «регалій» і перемог київського графіка. Найбільше на Єрко вплинули роботи словацького художника, графіка і ілюстратор А. Бруновського.

Символи в малюнки Єрко потрапляють практично випадковим чином. Їх немає в первісному задумі художника, вони вплітаються самі собою в процесі тривалої роботи і відображають думи творця. Єрко впевнений, що наявність безлічі деталей не може переважити сприйняття дитини, який розглядає картинку. Швидше, вони створюють умови для розвитку, працюють на майбутнє. І це набагато краще, ніж простацькі, доступні дитячому сприйняттю малюнки, на які вдруге вже й дивитися нема чого [1].

Кожна ілюстрація В. Єрка – як окремий світ, таємничий, що зачарує, наповнений світлом і красою. Він ніколи не створює ескізів, макетів і концепцій, а малювати починає з тієї картинки, яка йому наснилася або сподобалася найбільше. Він ілюструє не дії героїв, описані в книзі, а паузи, характери і роздуми. Акварель, гуаш і темпера – його основні інструменти [7].

Осередком освітньої та розвивальної літератури для дітей є видавництво «Ранок». Воно засноване у місті Харків у 1997 році В.Кругловим, що на даний момент займає посаду директора видавництва. Видавництво співпрацює з багатьма країнами, публікує книги на 6 мовах, а також має багато спільних проектів з українськими та іноземними майстрами ілюстрації. Зокрема, у 2014 році книга «Лускунчик», проілюстрована М. Пузиренко, була представлена в каталозі кращих книжок для юного покоління за версією Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY) у Мехіко. У тому ж році роботи художника І. Кравця до книги Д. Баррі «Пітер Пен» були виставлені в арт-галереї коледжу Кінгзборо міста Нью-Йорка на виставці «Мандрівки країною книг: сучасні ілюстратори дитячої літератури» [3].

«Видавництво Старого Лева» (ВСЛ) також входить до числа майстрів української поліграфічної справи. Воно вирізняється високою якістю

друку та неповторним стилем, що має в собі українські етнічні риси, які впізнаванні серед безлічі інших. Видавництво засноване у 2001 році у місті Львів Ю. Чопиком та М. Савкою, яка на сьогодні працює головним редактором видавництва. Масштабні проекти «Видавництва Старого Лева» – «Дитячий Кобзар», який був виданий у 2012 році (ілюстратором якого стала М. Михайлошина) та «Кротяча епопея», яка складається з трьох філософських книг для дітей (за авторством Т. Прохаська та ілюстраціями М. Прохасько) і є одним із найоригінальніших проектів видавництва [8]. Близько 90 українських та зарубіжних ілюстраторів співпрацює з «Видавництвом Старого Лева». Більшість цих ілюстраторів працює у нині популярному мінімалістичному стилі.

Оксана Була – українська художниця-ілюстраторка та письменниця. У 2016 році започаткувала серію авторських книжок-картинок про лісових мешканців – «Зубр шукає гніздо» і «Ведмідь не хоче спати». У Видавництві Старого Лева вийшла нова книжка-картинка Оксани Були «Туконі – мешканець лісу».

Анастасія Стефарук ще одна українська художниця, що співпрацює з «Видавництвом Старого Лева», родом з Івано-Франківщини. Впродовж чотирьох років Анастасія проілюструвала 7 книжок та зробила більше 30-ти книжкових обкладинок. Її малюнки розглядають діти у Китаї та Польщі, а за мотивами її ілюстрації до роману «Під скляним ковпаком» роблять татуювання [6]. Працює в техніках комп'ютерної графіки, колажу. Подобається напрямок магічного реалізму в літературі та образотворчому мистецтві.

Творча майстерня «Аграфка» заслужила на чільне місце у списку лікуючих видавництв України. Здається, сьогодні в Україні немає таких шанувальників літератури та мистецтва, які не чули імена творчого та сімейного тандему художників Р. Романишин та А. Лесіва. Не дарма ж їхні творчі досягнення цінують не лише у нас, але й за кордоном, про що свідчать чисельні нагороди, з-поміж яких «HonoraryMentiontothe Publisher» XXIII Міжнародного бієнале ілюстрації у Братиславі «ВІВ», відзнака Міжнародного дитячого книжкового ярмарку в Болоньї у категорії OregaPrima, спеціальна відзнака журі Міжнародного дитячого книжкового ярмарку в Болоньї у категорії Нові Горизонти та неодноразова поява у каталозі «Білі круки» [4]. На рахунку «Аграфки» як проілюстровані книжки, зокрема казки «Рукавичка» (Навчальна книга – Богдан, 2011) та «Ріпка» (Навчальна книга – Богдан, 2012), картонки «Лічилка» і «Кольорові речі» (Навчальна книга – Богдан, 2014)

та пізнавальні видання «Шептицький від А до Я» і «Франко від А до Я» (ВСЛ, 2015 та 2016) (Дод.Б.2.4.33), так і власне авторські книжки: «Антоміми» (2014), «Зірки і макові зернята» (2014), «Мій дім і речі в нім» (2015), «Війна, що змінила Рондо» (2015), «Голосно, тихо, пошепки» (2017), що з'явилися друком у «Видавництві Старого Лева».

Ілюстрація це актуальний спосіб залучення дітей до світу книги, виділення її серед величезного інформаційного потоку. Дане питання розглядається на прикладі творчого доробку сучасних зарубіжних та вітчизняних книжкових ілюстраторів. Технології є невід'ємною частиною сучасної ілюстрації. Комп'ютер розширює різноманіття засобів створення ілюстрації не тільки новими інструментами, а й імітацією старих, тому відокремити застосування традиційних і нових інструментів в одному зображенні стає проблематично. Комп'ютерні технології впливають на звичний стиль автора, який стає невпізнаним, набуває нового змісту. Змішані техніки дозволяють об'єднувати абсолютно різні матеріали. В цілому ж можна зробити висновок, що сучасна ілюстрація рухається по шляху технологічного прогресу

Список використаних джерел:

1. Вернигора О.М. Книжкові видання для найменших читачів: проблеми і перспективи. *Обрії друкарства*. 2014. № 1. С. 47–58.
2. Видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». URL: http://www.ababahalamaha.com.ua/uk/Головна_сторінка
3. Видавництво «Ранок». URL: <https://www.ranok.com.ua/ru/>
4. Касьяненко К.М. Українська ігрова дитяча книжка: витоки, стан, тенденції: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства. Київ, 2016. 18 с.
5. Клименко В.Ф. Пан ілюстратор. Київ : Україна молода, 2002. 12 с.
6. Косоногова В. Література для дітей на українському книжковому ринку: тенденції і напрями розвитку. *Світ дитячих бібліотек*. 2009. № 1. С. 14–15.
7. Олійник В. Сучасний погляд українського художника-ілюстратора на оформлення дитячої книги (на прикладі творчості Костя Лавра). *Вісник ХДАДМ : зб. наук. пр.* 2011. № 7. С. 146–149.
8. Фіть Л.В. Популяризація видання засобами книжкового дизайну. *Український інформаційний простір. Науковий журнал*. 2014. № 2. С. 225–232.